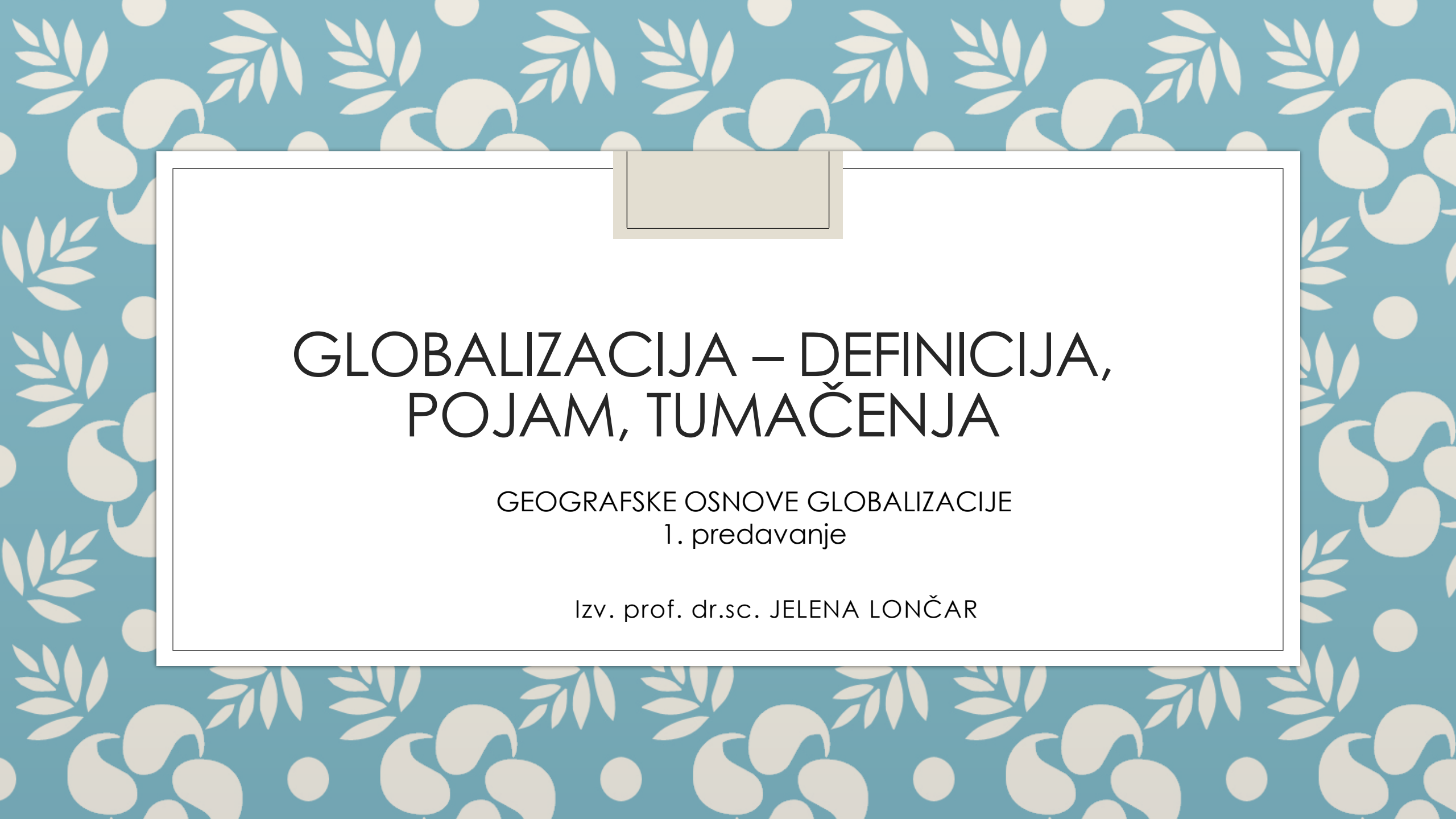

GLOBALIZACIJA – DEFINICIJA, POJAM, TUMAČENJA

GEOGRAFSKE OSNOVE GLOBALIZACIJE
1. predavanje

Izv. prof. dr.sc. JELENA LONČAR

ISHODI UČENJA

- Znati objasniti početke razvoja globalizacije kao procesa.
- Shvatiti različite dimenzije globalizacije i aspekte u kojima se globalizacija odražava i u kojima je utjecala na promjene u svakodnevnom životu.
- Razumjeti uzročno-posljedične veze između geografije i globalizacije tj. njihov međuodnos.

Porijeklo pojma globalizacije

- Prema lat. imenici *globus* – lopta, krug.
- Grč. termin *sphaira* znači – kugla, Zemlja.
- Pridjev – cjelokupan, opći, ukupan, koji pripada svima.
- Odnosi se na čitavi planet Zemlju, nešto što je univerzalno, cjelokupno, planetarno.
- U romanskim jezicima pojavljuje se termin 'mondijalizacija' (*mondialisation*) od lat. *mundus* – svijet.
- Globalizam je način gledanja na zbivanja u globalu.

Ostali termini

- Engleskom terminu *globalization* odgovaraju:
- Njemački termin *globalisierung*
- Talijanski termin *globalizzazione*
- U francuskom se standardizirao istoznačan termin *mondialisation*.

Korištenje pojma globalizacija u znanstvenoj literaturi od 1930. do 2010. godine

Globalizacija u izabranim bazama

- Tab. 1. Upotreba riječi globalizacija u izabranim bazama

Baze/pretraživači	Rezultati prilikom korištenja riječi globalizacija
Google (opća tražilica)	268 mil.
Google scholar	blizu 5 milijuna
Factiva	12,5 mil.
Web of science	138.000
Ebsco	18 mil.

Osobe koje se vežu za razvoj i oblikovanje termina globalizacija

- Hannah Arendt - njemačko-američka politička filozofkinja: 1958. godine objavila knjigu „*The Human Condition*”.
- Nikada nije upotrijebila izraz „globalizacija“ u svojoj knjizi, ali je opisala lansiranje satelita kao događaj „važan kao bilo koji drugi u povijesti”.
- Govorila je o nastajanju globalnog društva „čijim članovima na najudaljenijim točkama svijeta treba manje vremena za susret nego prije jedne generacije”.
- Francois Perroux, francuski politički ekonomist
- > pojam „globalizacija“ sličniji suvremenom značenju tog pojma povezanom s formiranjem sve povezanijih ekonomskih tržišta na svjetskoj razini.
- Perroux izrazito upućuje na globalizaciju nekih tržišta.

- Theodor Levitt, američki ekonomist i profesor
- U svom članku iz 1983. "*The Globalization of Markets*" je popularizirao izraz „globalizacija“, te općenito u 1980-ima „prožeo“ globalizaciju ekonomskim značenjem.
- Roland Robertson, sociolog, smatra se začetnikom teorije globalizacije.
- Svoje razumijevanje koncepta počeo je razvijati već početkom 1980-ih, a 1992. objavio je jednu od prvih cjelovitih knjiga na tom području, „Globalizacija: društvena teorija i globalna kultura“.

- Theodore Levitt raspravljao je o konceptu „**globalne korporacije**”.
- Tvrdio je da će budućnost poslovanja pripadati takvim organizacijama.
- Levitt je svoju perspektivu proširio izvan nacionalnih država, naglašavajući snažan **utjecaj tehnologije**.
- Prema Levittu, snažna sila pokreće svijet prema konvergirajućoj zajedničkoj stvarnosti, a ta je sila tehnologija.
- Ona je komunikaciju, promet i putovanja učinila dostupnijima širokim slojevima stanovništva te je izolirana mjesta i siromašne ljude učinila željnima privlačnosti modernosti.
- Gotovo svi, posvuda, žele stvari o kojima su čuli, koje su vidjeli ili iskusili putem novih tehnologija.
- Trend koji je istaknuo Levitt ubrzano se nastavio.
- Pojava novih internetskih tehnologija i društvenih medijskih platformi dodatno je potaknula tu „**zajedničku konvergenciju**”.

Postoji li jedinstvena definicija globalizacije?

- Brojne su definicije globalizacije
- Ona pokreće i stvara ubrzane i značajne kvantitativne i kvalitativne promjene u svim segmentima suvremenog društva i životu čovjeka.
- Held, D. i dr., 1999: *Globalizacija je proces (ili skup procesa) koji utjelovljuje transformaciju prostorne organizacije društvenih odnosa i promjena – u terminima ekstenzivnosti, intenzivnosti, brzine i utjecaja – generirajući transkontinentalne ili interregionalne tokove i mreže aktivnosti, interakciju i moć.*
- Pieterse, J. N., 2009: *Ona znači intenzifikaciju svjetskih društvenih odnosa koji povezuju udaljene lokacije na takav način da su lokalna događanja oblikovana događajima koji su se dogodili milijama dalje i obrnuto.*

Doživljaj globalizacije

- Prvi put pojam globalizacija spomenut je sredinom 1960-ih, da bi u široku upotrebu ušao sredinom 1990-ih.
- Neki globalizaciju povezuju s napretkom, prosperitetom i mirom, drugi globalizaciju doživljuju kao nazadovanje, katastrofu i propast.
- Ona se tiče svih nas.
- „Međunarodna integracija” dobara, tehnologija, rada i kapitala - može se govoriti o globalizaciji u širem smislu.
- Po svojoj prirodi geografska te stvara nejednakost i promjenjivost.

Doseg globalizacije

- Pieterse, J.N., 1999. pod pojmom globalizacija smatra sve procese kojima su narodi svijeta uklopljeni u jedinstveno svjetsko/globalno društvo.
- Ona je obuhvatila ekonomiju, internalizaciju, širenje trgovine, međunarodne odnose, razvoj globalne politike, sociologiju, globalnu komunikaciju, kulturu itd.
- Za globalizaciju se može ustvrditi da je jedna od posljedica razvoja znanosti, suvremene tehnologije, tržišne ekonomije, demokracije i sl.

- Globalizacija ima određene zahtjeve – stalno ulaganje u znanje, tehnologije, istraživanje i razvoj.
- Tko jednom počne zaostajati u procesu globalizacije ili se na vrijeme ne uključi u suvremene procese, bitno zaostaje.
- Današnji se svijet sve više "otvara" i "smanjuje" i otuda je stvorena već dobro poznata uzrečica o svijetu kao "*globalnom selu*".
- Globalizacija se kao ideja odnosi na "smanjivanje" svijeta, ali i na jačanje svijesti o svijetu kao cjelini.

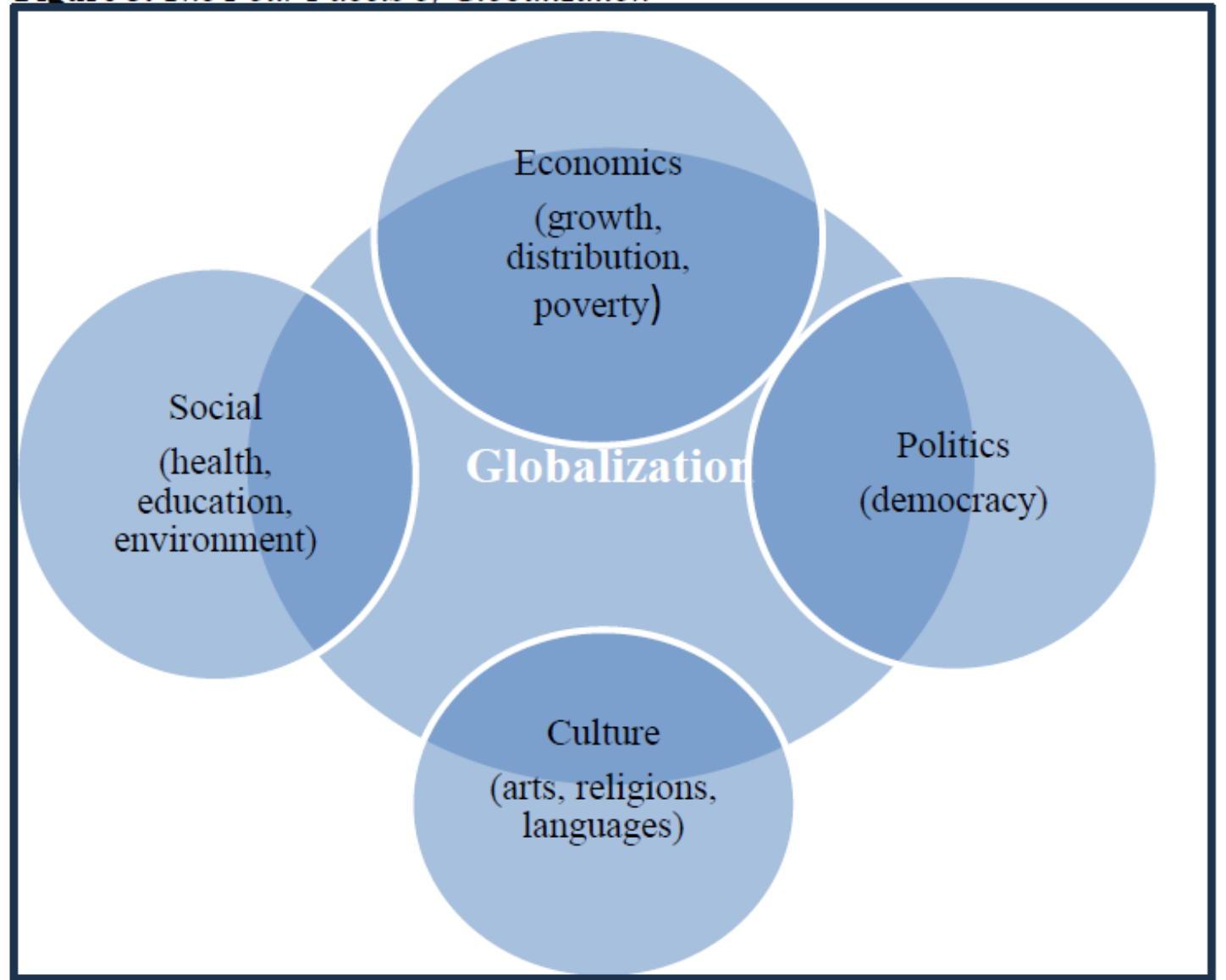
Internacionalizacija ≠ globalizacija

- Intenacionalizacija – prostorno, geografsko širenje ekonomskih aktivnosti preko nacionalnih granica.
- Globalizacija - funkcionalna integracija internacionalno disperziranih aktivnosti (Lažnjak, J.)

Aspekti globalizacije

- Svaki se aspekt globalizacije razmatra se zasebno, a zatim se daje sažetak kojim se pokazuje da sve 4 dimenzije moraju rasti proporcionalno kako bi globalizacija bila održiva.
- 4 periferna kruga na slici presijecaju središnji krug, simbolizirajući potpunu globalizaciju.
- **Svaka država određuje razinu svojeg sudjelovanja u globalizaciji**, pri čemu su neki aspekti globaliziraniji od drugih.
- Slika se može tumačiti kao prikaz **dubine uključenosti** neke države u globalizaciju u određenom trenutku

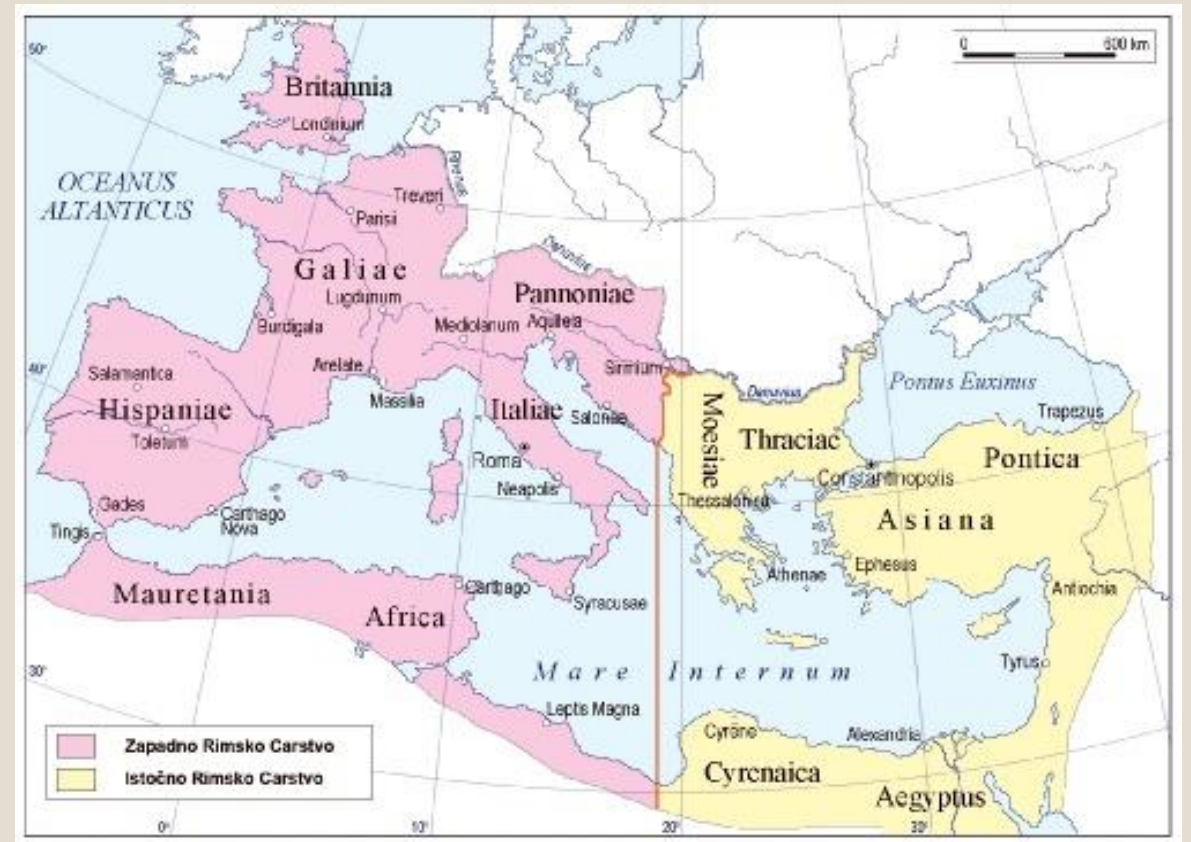
Figure 3. *The Four Facets of Globalization*

- Presjeci na slici pokazuju stupanj integracije.
- Općenito je **ekonomska globalizacija** dublja, zatim slijedi **politička integracija**, dok društvena i kulturna integracija napreduju sporije.
- **Kulturna globalizacija** ostaje najmanje integrirani aspekt
-> to je vidljivo u preklapanju dvaju krugova.

Počeci globalizacije

- Proces koji su pokušavali ostvariti ljudi već u povijesti
- Drevna carstva - egipatsko, asirsko, babilonsko, grčko, rimsko – začeci globalnog poretka?
- Pokušavali su objediniti svijet
- Rimsko carstvo: imalo golem uspjeh u objedinjavanju velikog dijela tada poznatog svijeta u jednu moćnu političku, gospodarsku, religijsku i kulturološku zajednicu

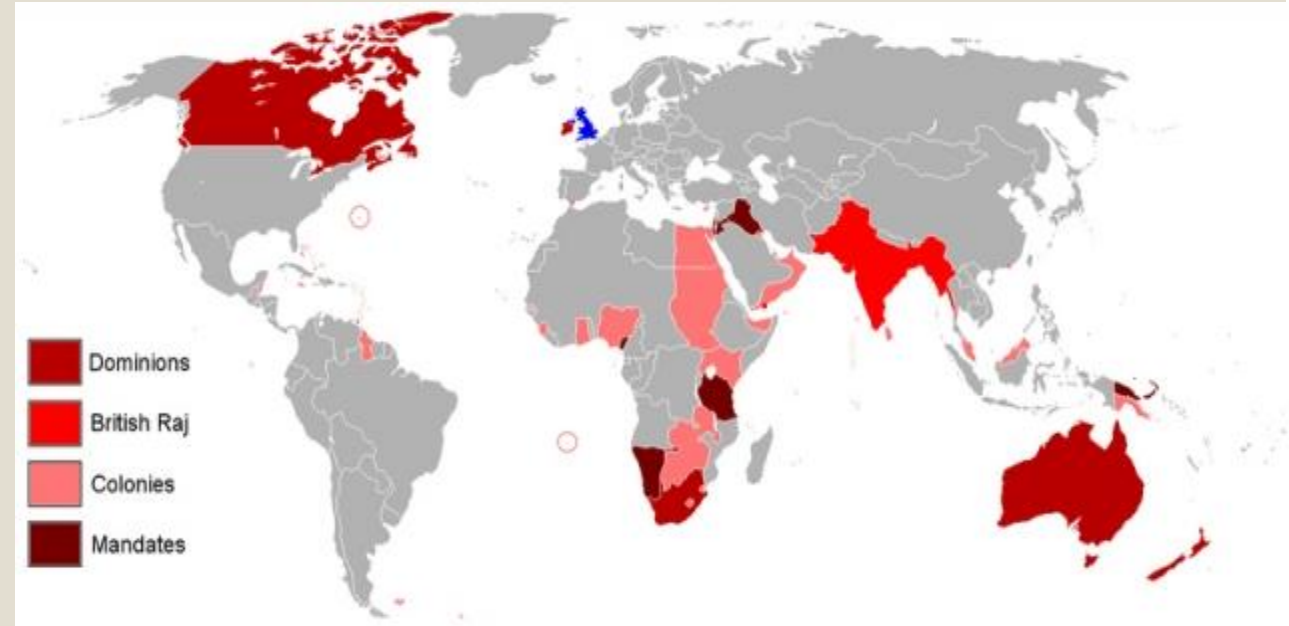

Sl. 1. Zapadno i Istočno Rimsko carstvo

Izvor: <http://proleksis.lzmk.hr/55787/>

Počeci globalizacije

- Kolumbovo otkriće Amerika - kolonijalističko i imperijalističko razdoblje.
- Španjolsko, portugalsko, britansko kolonijalno Carstvo?
- Europljani su stvorili prvu doista svjetsku kulturu.
- U vrijeme kolonijalizma europske su države u Novi svijet prenosile i svoje državne, gospodarske i političke institucije.

Sl. 2. Britanski imperij 1914. g.

Izvor:

<https://www.history.org.uk/podcasts/categories/442/podcast/109/britains-retreat-from-empire>

- Europske države - s vremenom su neke od njih postale Carstva.
- Izgled naselja doseljenih Europljana u prekomorskim zemljama gotovo identičan onim u matičnim zemljama.
- U Latinskoj se Americi i danas govori španjolski, odnosno portugalski, jer je to bio jezik europskih kolonizatora
- Kultura i način života su vrlo slični.
- U isto je vrijeme Europa, još od rimskog razdoblja, bila razjedinjena, a europske države u neprestanim sukobima i ratovima.

- Čak i nakon raspada kolonijalizma i kolonijalnih carstava te osamostaljenja nekadašnjih kolonija - veze koje su kolonije imale s Europom ostale su i dalje vrlo jake.
- 13 britanskih kolonija u Americi su prve izborile svoju samostalnost (1776.)
- Industrijalizacija, modernizacija, globalizacija
 - krajem 18. st. započinje razdoblje eksponencijalne brzine društvenih promjena
 - 1989. s padom Berlinskog zida i završetkom hladnog rata (Lažnjak, J.)

- Period nakon Drugoga svjetskog rata – razdoblje povezivanja i integracije europskih država.
- GATT, IMF, Svjetska trgovinska organizacija (WTO) – prve globalne (međunarodne) institucije.
- Početak 1990-ih: začetak globalizacije kakvu znamo danas?

Logotipovi međunarodnih organizacija kao simbola globalizacije

www.imf.org

www.worldbank.org

www.oecd.org

www.wto.org

Tipovi globaliteta

- Prema sociologu odn. teoretičaru globalizacije Beck, U. (preuzeto iz Milardović, A., 1999) to su:
- 1. gospodarski tip,
- 2. tehnološki tip,
- 3. univerzalne vrijednosti,
- 4. globalna kulturna industrija,
- 5. policentrična svjetska politika,
- 6. svjetsko osiromašenje,
- 7. globalno razaranje i uništavanje čovjekova okoliša,
- 8. transkulturalni konflikt.

Teorije globalizacije

- „Globalizacija je trijumf kapitalističkog svjetskog gospodarstva koje je povezano s globalnom podjelom rada” (Wallerstein, 1984).
- Giddens – intenzifikacija društvenih odnosa.
- Ekonomska teorija- svjetsko tržište, otvorenost nacionalnih gospodarstava prema drugim zemljama.
- Sociologija – strukturna promjena društva prema većoj složenosti, unutarnjoj diferencijaciji, ubrzanje promjena, nova vrsta društvenih odnosa, kulturna diseminacija i unifikacija.

Teorije globalizacije

- F. Fukuyama – kraj povijesti
- S. Huntington – sukob civilizacija
- J. Stieglitz – kritika globalizacije
- E. Castells – umreženo društvo
- U. Beck – meta-moć svjetskog gospodarstva (Lažnjak, J.)

Glavna obilježja globalizacije

Obilježje	Opis
Međupovezanost	Snaga, raznolikost i međuovisnost mreže odnosa i interakcija koje povezuju ljude, mjesta i države diljem svijeta.
Integracija	Proces kojim se izolirani pojedinci, poduzeća i države povezuju kako bi oblikovali jedinstveniji ili međuovisniji sustav.
Brzina	Tempo kojim se odvijaju globalne razmjene, omogućene tehnologijom, komunikacijama ili prometom.
Opseg	Razmjeri dosega i širenja globalizacije, poput geografske rasprostranjenosti, raspona pogođenih industrijskih sektora ili razine uložених resursa.

Izvor: Alkharafi, N., Alsabah, M., 2025: Globalization: An Overview of Its Main Characteristics and Types, and an Exploration of Its Impacts on Individuals, Firms, and Nations, Economies 13, 19

Obilježja koja određuju stupanj globalizacije

Vrsta	Opis
Ekonomska	Proces povećanja međuovisnosti svjetskih gospodarstava zbog prekogranične trgovine, međunarodnog kretanja kapitala i tehnologije.
Politička	Procesi kojima se politička vlast i donošenje odluka sve više proširuju izvan nacionalnih granica, uz uključivanje međunarodnih i nadnacionalnih organizacija.
Kulturna	Proces povećanja razmjene prekograničnih kulturnih tokova, uključujući vrijednosti, norme, pretpostavke i prakse.
Tehnološka	Međupovezanost i difuzija tehnologije, uključujući širenje inovacija, komunikacijskih sustava i tehnoloških praksi.
Okolišna	Povećana međupovezanost i integracija okolišno usklađenih praksi i propisa među državama putem zajedničkog globalnog djelovanja.

Izvor: Alkharafi, N., Alsabah, M., 2025: Globalization: An Overview of Its Main Characteristics and Types, and an Exploration of Its Impacts on Individuals, Firms, and Nations, Economies 13, 19.

Četiri dimenzije globalizacije

Prema Giddens, A., jednom od najpoznatijih brit. sociologa, to su:

- Svjetska kapitalistička ekonomija,
- Sistem nacionalnih država,
- Svjetski vojni poredak i
- Međunarodna podjela rada.

Sl. 3. Svjetska umreženost – ilustrativni prikaz

Izvor: www.hgk.hr/odjel-energetiku-i-zastitu-okolisa/kako-ovladati-znanjem-i-kontaktima-u-danasnjem-umrezenom-svijetu

Globalizacija obzirom na otvorenost svjetskog gospodarstva

- Williamson (2002) proučava otvorenost svjetskih gospodarstava tijekom posljednja dva stoljeća i razlikuje 4 epohe globalizacijskih valova:
- (a) antiglobalističko merkantilističko ograničavanje (1492.–1820.)
- (b) prvo globalno stoljeće (1820.–1913.)
- (c) povlačenje od globalizma (1913.–1950.)
- (d) drugo globalno stoljeće (1950.–2002.)
- Tomu se mogu dodati još dvije faze:
- (e) hiperglobalizacija (1990.–2008.);
- (f) deglobalizacija (2008.–2022.) (Papanikos, 2024 prema Williamson, 2002)

Pokazatelji i posljedice globalizacije

- Strategije kapitala – meta-moć svjetskog gospodarstva ukida granice ekonomije, politike i društva (U. Beck).
 - Država mora biti lako nadomjestiva.
 - U konkurenciji sa što većim brojem istovrsnih država.
 - Usvojiti neoliberalni režim svjetskog tržišta.
 - Odreći se vojnih osvajanja i svoja legitimacijska sredstva upotrebljavati za demokratsko sankcioniranje i legitimiranje autonomnog odlučivanja svjetskoekonomskih aktera.
- Isključuje ekonomski nacionalizam i izolacionizam.
- Ako se ne možeš boriti protiv – provedi je kako bi mogao sudjelovati u koristima koje pruža (Lažnjak, J.).

Pokazatelji i posljedice globalizacije

- Društvene promjene
 - „Starenje” (greying) najrazvijenijih društava – imigracija.
 - Difuzija zapadne kulture – postaje bliža drugima.
 - Održavanje tradicionalnih vrijednosti imigranata.
 - Izgradnja identiteta (višestruki identiteti).
 - Zajednica i društvena kohezija.
 - „novi savez ljevice i desice” – tko su gubitnici globalizacije?
 - Postmaterijalističke vrijednosti – održivi rast i zelena ekonomija (Lažnjak, J.).

Društvena geografija - okvir za razumijevanje kompleksnosti globalizacije

- Disciplina se bavi prostorom - posebno interakcijama procesa, struktura i činioca različitih razina analize.
- Društvena geografija je „ljudski“ diskurs globalizacije.
- geografi se bave ekonomskim, kulturnim i okolišnim procesima te njihovim prostornim utjecajima, a time i djelovanjem ljudi.
- Globalizacija uključuje promjene u svakoj od ovih sfera.

Četiri načina na koji su geografija kao disciplina i globalizacija u interakciji

- Geografija – znanstveno polje.
- *Geografija i globalizacija* – uključenost geografije u globalna pitanja.
- *Geografija u globalizaciji* - Države, teritoriji, sela i druga područja pred izazovom su „prostora tokova“ gdje znanje i drugi oblici informacija prelaze preko elektronskih, ali i drugih mreža.
- *Geografije globalizacije* – doprinos geografije bio je osigurati i empiričke podatke i teorijske konstrukte koji objašnjavaju da uvriježeni mit o tome kako globalizacija homogenizira svijet, u principu nije točan.
- *Geografije za i protiv globalizacije* - društvena geografija odigrala je ulogu u objašnjenju prirode, korijena i utjecaja globalizacije, ali na duži rok mora ići u smjeru sugeriranja rješenja koja mogu funkcionirati.

Geografija i globalizacija

- Geografija je dobar „alat” za istraživanje svijeta.
- Nakon 2. svj. rata regionalna geografija je potisnula globalizam, što se ponovno promijenilo u 1960-im pojačanom brigom za globalno.
- Taj novi fokus povezao je 3 pitanja: *prvo*, zabrinutost za globalni fizički i ekološki okoliš;
- *Drugo*, istraživanja povezana s međunarodnom podjelom radne snage i ulogom multinacionalnih kompanija;
- *Treće*, rastuću zabrinutost za povećanje globalne nejednakosti.
- Sadašnja evolucija discipline okarakterizirana je značajnim uključenjem u globalna pitanja.

Geografija u globalizaciji

- Ima važnu ulogu u utvrđivanju značenja i mjerenja globalizacije.
- Unatoč napretku u tehnološkom i informacijskom smislu te sveukupnom napretku nisu „izbrisana” mjesta.

Sl. 4. Ilustrativni prikaz pametnog grada

Izvor: <https://www.smartcitiesworld.net/>

Geografije za i protiv globalizacije

- Globalizacija te svjetska politička i ekonomska dominacija nekih država od početaka je na mnoge načine osporavana.
- Protesti protiv raznih oblika dominacije nisu ništa novo u povijesti npr. takvi su bili antikolonijalistički prosvjedi (pr. borba za neovisnost Indije od britanske kolonijalne vlasti).
- “Moralna” uloga geografije u globalizaciji.

Sl. 5. Ghandi kao vođa pokreta za neovisnost Indije od britanske kolonijalne vlasti

Izvor: https://www.google.com/search?q=Gandhi+kao+vo%C4%91a+pokreta+za+neovisnost+Indije+od+britanske+kolonijalne+vlasti&rlz=1C1EJFC_enHR904HR904&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjYo4zcwfbvAhWr-ioKHfU2BicQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=722#imgrc=0zftT8uyp0HhhM

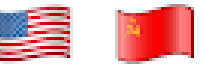
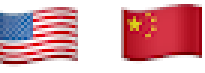
„Valovi” globalizacije

Tab. 1. Prikaz perioda i kriza u sklopu širenja globalizacije

Val	Period (okvirno)	Restrukturirajuća kriza
Val 1	<i>Kolonijalna globalizacija (c. 1500. - 1945.)</i>	
	Merkantilistička faza (1500. - 1800.)	
		Industrijska revolucija
	Industrijska faza (c. 1800. - 1945.)	
Val 2	<i>Postkolonijalna globalizacija (c. 1945. -)</i>	
	Modernizacijska faza (c. 1945. - 1980.)	
		Naftna kriza
	Neoliberalna faza (c. 1980. -)	

Izvor: Murray, E. W., 2006: *Geographies of globalization*, Routledge; London, N. York, 392.

Znanstvene revolucije i njihov doprinos napretku

Globalization Era	Age of Discovery (15 th -18 th century)	Globalization 1.0 (19 th century – 1914)	Globalization 2.0 (1945-1989)	Globalization 3.0 (1989-2008)	Globalization 4.0
Leading Exports	 Raw Material / Basic Goods	 Textiles / Industrial Goods	 Factories	 Global Supply Chain	 Digital Goods / Services
Leading Nations					
Exports as % World GDP	 <5%	 6 → 14%	 5 → 15%	 15 → >20%	?
Enabling Era	Scientific Revolution (15 th -17 th century)	1st Industrial Revolution (1780s–mid 19 th century)	2nd Industrial Revolution (1870s-1910s)	3rd Industrial Revolution (1960s-1990s)	4th Industrial Revolution (2000s-2010s)
Enabling Innovations					
Characterizing GDP Trend	Europe ↗	Britain ↗↗	World ↗	United States ↗↗↗	China ↗↗↗↗

History of Globalization and Industrial Revolutions – by Peter Vanham, World Economic Forum

Sl. 6. Faze i države nosioci globalizacije od 15. st. do 2010. godine

Izvor: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>

- Na trgovinsko širenje globalizacije utjecali su neki od presudnih povijesnih događaja tj. znanstvene revolucije kao što su: izum parnog stroja, postavljanje prvog telegrafskog kabela/ telefona, razvoj teretnog prometa, pojava osobnih računala, pojava pametnih telefona i sl.
- Iz prikaza je očito kako sve spoznaje dolaze u pojedinim valovima tj. periodima, a povezane su s napretkom u raznim oblicima prometa.

Geografija i studije o globalizaciji

- Društvena geografija je diskurs globalizacije koji se odnosi na ljudski doprinos promjenama jer globalizacija nije konstruirana niti odozgo niti odozdo, već je preinačena intrakcijama između ljudi i institucija na različitim razinama.
- Društvena geografija je „eklektična” – obuhvaća sve fenomene i procese nastale pod utjecajem čovjeka, pa tako i globalizaciju.

Suvremene teze

- **Hiperglobalisti** - „globalna tržišna civilizacija”.
- **Skeptici** - svjetska ekonomija nije ništa više međupovezana nego li je to bila u prošlosti.
- **Transformalisti** – globalizacija je povijesni i geografski rezultat ljudskog djelovanja i kao takva nema predodređen ishod.

Suvremene teze i globalizacijski diskursi

Hiperglobalisti

- Prema njima - novo doba povijesti je pred nama i ono je u potpunosti bez presedana.
- Svjetska ekonomija nema granica.
- Nove forme upravljanja koje se nalaze iznad i ispod postojećih nacija-država, postaju sve značajnije.
- Hiperglobalistička teza zagovara nastanak novih transnacionalnih klasnih saveza, stvarajući nove globalne elite koje dijele ideologijsku pripadnost neoliberalizmu i konzumerizmu.
- Neki to vide kao dokaz prve zaista „globalne civilizacije“.
- Ona širi neoliberalni konzumerizam i liberalnu demokraciju i nove oblike globalne vlasti.
- Radikalni hiperglobalisti priznaju samo pojavu „*globalne tržišne civilizacije*“.

Skeptici

- Preispituju samo postojanje globalizacije.
- Svoj stav temelje na širokom rasponu empirijskih podataka kako bi potkrijepili svoje mišljenje da današnja svjetska ekonomija nije ništa više među povezana nego što je to bila u prošlosti.
- Za skeptike nacionalne vlade ostaju središnji akteri u stvaranju i reguliranju globalne ekonomije.
- Postoji *internacionaliziranu* političku ekonomiju koja je fragmentirana u moćne ekonomske blokove - od njih su najmoćniji Europa, Ist. Azija i SAD.
- Proces regionalizma - oponira globalizaciji.
- Skeptici također tvrde da su kapitalističke nacionalne vlade, prvenstveno one iz skupine G-8 - primarni nosioci nove globalne ekonomije.

Transformacionalisti

- Ističu da je globalizacija stvarna i da duboko restrukturira i transformira društvo.
- Ova promjena šira je od povijesne tranzicije koja izaziva mišljenje hiperglobalista da je globalizacija u potpunosti nova.
- Transformacionalisti ističu da je globalizacija povijesni i geografski rezultat ljudskog djelovanja i kao takva nema predodređen ishod.
- Uloga nacija-država je promijenjena iako ne i nužno smanjena.
- Suvremena globalizacija nije ništa drugačija od one u prošlosti.
- Nacionalne politike nisu više pod utjecajem samo nacionalnih vlada već i pod utjecajem nadnacionalnih i međunarodnih institucija.

Tri pogleda na globalizaciju

Tab. 2. Karakteristike pojedinih diskursa u pristupu tumačenja globalizacije

	Hiperglobalisti	Skeptici	Transformacionalisti
Što se događa?	Globalna era	Povećani regionalizam	Međupovezanost bez presedana
Glavne karakteristike	Globalna civilizacija bazirana na globalnom kapitalizmu i upravljanju	Regionalizam čini svijet manje povezanim nego u 19. st.	Velika intenzivnost i brzina globalizacije
Glavni proces	Tehnologija, kapitalizam, ljudska domišljatost	Nacije-države i tržište	Moderne sile u skladu
Uzorci diferencijacije	Pad razlika u dobrobiti tijekom vremena kako se tržišta ujednačavaju	Struktura jezgra-periferija koja vodi većoj globalnoj nejednakosti	Nove mreže inkluzivnosti/ekskluzivnosti koje su puno kompleksnije od starih uzoraka
Konceptualizacija globalizacije	Svijet bez granica i savršena tržišta	Regionalizacija, internacionalizacija i nesavršena tržišta	Smanjenje prostor-vrijeme i nove interakcije

Tri pogleda na globalizaciju

*nastavak

*	Hiperglobalisti	Skeptici	Transformacionalisti
Implikacije za naciju - državu	Smanjena ili nevažna	Ojačana, čak još i važnija	Promjenjeni uzorci upravljanja i novi državni imperativi
Povijesni put	Globalna civilizacija temeljena na novim transnacionalnim elitama i klasnim grupama	Neo-imperijalizam i sukobi civilizacija kao rezultat regionalnih blokova i neliberalne agende	Neodređen, ovisi o djelovanju nacija-država i civilnog društva
Središnja pozicija	Trijumf kapitalizma i tržište nad nacijom-državom	Moćne države koje kreiraju globalizacijsku agendu kako bi ubrzale njihovu dominantnu poziciju	Transformacija vlasti na svim razinama i nova mreža moći

Izvor: Murray, E. W., 2006: *Geographies of globalization*, Routledge; London, N. York, 392.

Neke vizije globalizacije u budućnosti

- Potrebno je da globalizacija u svoje tokove uključi zeleni „*New Deal*” kako bi se počelo rješavati pitanje klimatskih promjena.
- To bi trebalo utjecati na obnovu i razvoj nove proizvodne i društvene infrastrukture.
- Uloga međunarodnih institucija u tome bi trebala biti značajna.
- No najvažnije – fokus bi se trebalo premjestiti s trendova ekonomskog rasta (uključujući i rast BDP-a) na kvalitetu života odn. dobrobiti življenja općenito.
- Takav novi internacionalni poredak temeljio bi se na globalnoj suradnji.
- Ona bi za posljedicu imala održivi i dugoročni ekonomski rast i razvoj.

Budućost globalizacije?

- Revolucionarni napredak društvenih medija, umjetne inteligencije i rada na daljinu tijekom 21. stoljeća ostavio je dubok trag, oblikujući ne samo gospodarstvo nego i politiku, društvo i kulturu.
- Ali... da li nakon razdoblja hiperglobalizacije 1990-ih i 2000-ih, svijet kreće prema fazi deglobalizacije?

Pitanja za raspravu

- Da li je prema vašem mišljenju globalizacija više pozitivan ili negativan proces?
- Može li je se promatrati u tim zadanim okvirima (crno-bijelo)?
 - Kakav je vaš osobni stav prema globalizaciji?

Literatura i izvori

- Alkharafi, N., Alsabab, M., 2025: Globalization: An Overview of Its Main Characteristics and Types, and an Exploration of Its Impacts on Individuals, Firms, and Nations, *Economies* 13, 19; <https://doi.org/10.3390/economies13040091>
- Dragičević, M., 1996: *Ekonomija i novi razvoj*, Alinea, Zagreb, pp. 160.
- Jagić, S., Vučetić, M., 2012: Globalizacijski procesi i kultura, *Acta Iadertina*, 9, 15 - 24.
- Karlić, I., 2009: Dvoznačnost fenomena globalizacije, *Filozofska istraživanja*, 113, god. 29, 87-106.
- Lažnjak, J., Globalizacija u sociokulturnom kontekstu, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
- Mesić, M., 2002: Globalizacija migracija, *Migracijske i etničke teme*, 18(1), 7 - 22.
- Murray, E.W., 2006: *Geographies of globalization*, Routledge; London, N.York, 392.
- Papanikos, G. T., 2024: Future of Globalization, *Athens Journal of Business & Economics*, 10/ 2, str. 87–108. DOI: 10.30958/ajbe.10-2-1
- Peterse, J.N., 1999: *Europe, traveling light: Europeanization and globalization*, Taylor and Frances.
- Tadić, S., 2012: Globalizacijski procesi, *Nova prisutnost*, 9(1), 73 - 84.
- Veljak, L., 2008: *Neumitnost globalizacije, nužnost alternative i pitanje o odgovornosti*, *Filozofska istraživanja*, 113, god. 29/ 1, 7 - 13.
- Proleksis enciklopedija (online), <http://proleksis.lzmk.hr/55787/>

PREPORUKE ZA DALJNJE ČITANJE

Harary, Y. N., 2018: *21 lekcija za 21. stoljeće*, Fokus komunikacije, Zagreb.

Kukoč, M., 2011: *Filozofija i globalizacija*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb.

Lončar, J., 2002: Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja, *Geoadria*, vol. 10. no. 1, p. 91-104.

- Zahvaljujem na pažnji